

“Uygulamada belirsiz alacak davası, kanun hükmü gereği, dava değeri ne olursa olsun 10-20 TL veya 1.000-2.000 TL gibi temsili miktarlar üzerinden açılmaktadır. Bu şekilde cüzi miktarlar üzerinden dava açılması hem itiraza konu ettiğimiz kanun maddesinin ilgili kısmı için hem de fazla harç ödememek ve bu şekilde alacağı parçalara bölerek davanın başarı şansını denemek için açılmaktadır.

Belirsiz alacak davasına yönelik olarak uygulamada ortaya çıkan sorunlardan birisi, davacının dava türüne ilişkin iradesinin dava dilekçesinden açıkça anlaşılamadığı hâllerde mahkemece ne şekilde karar verilmesi gerektiğidir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen kararlarda, belirsiz alacak davasının istisnâî niteliği haiz olduğu ve bu davanın açıldığının dava dilekçesinde açıkça belirtilmesi gerektiği kabul edilmiş; bu şekilde bir belirleme yapılmadan açılan davalarda Yargıtay’ın bazı daireleri davaya kısmî dava olarak devam edilmesi gerektiğine, bazı daireleri ise hukukun hâkim tarafından re’sen uygulanması gerektiğinden hareketle hâkimin davayı belirsiz alacak davası olarak görmesi gerektiğine karar vermiştir. Kısmi davaya ilişkin hükmün iptali ile birlikte artık bu tartışmalar da son bulacaktır.

Belirsiz alacak davası özünde bir eda davası olup bu davada davacı, alacağının varlığının tespitini ve tamamının ödenmesine hükmedilmesini istemektedir. Belirsiz alacak davasını genel eda davasından ayıran yön, talep sonucunun zamanaşımı veya davanın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın artırılabilmesine imkân sağlamasıdır. Belirsiz alacak davasında davacı, alacağının miktarını veya değerini tam olarak belirleyemediği için davasının miktarını ya da değerini sonradan artırmak üzere en düşük miktar veya değerden göstermektedir. Ancak alacağın varlığının tespiti ile karşı tarafın bunu ödemeye mahkûm edilmesi yönünden belirsiz alacak davasının genel eda davasından hiçbir farkı bulunmamaktadır. Bunun yanında belirsiz alacak davası, zamanaşımının tüm alacak yönünden kesilmesi ve alacağın miktarının veya değerinin kesin olarak belirlenebilir olmasından sonra davanın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın değerinin artırılabilmesi imkânı sağlaması yönüyle eda davasına nazaran avantajlar sağlamaktadır. Bu sebeple bir alacağın belirsiz alacak davası olarak yargılamaya konu edilmesi alacaklılar yönünden tercih edilen bir durumdur.

Tüm bu anlattıklarımız kapsamında ilgili hükmün iptali ile birlikte iki yol olacaktır. Ya alacak belirli olacak ve belirli (tam eda) dava açılacak ve eksiklik olması halinde HMK m. 119/2 uyarınca talebin açık olmadığı kabul edilerek, alacağın belirli hale getirilmesi için davacıya bir haftalık kesin süre verilecek, talep sonucu netleştirilecek, ya da belirsiz olması halinde bunun gerekçeleri ile ortaya konulması istenecek ve yaklaşık değeri (11 numaralı iptal davasına konu ettiğimiz hüküm) üzerinden dava açılacaktır.

Anayasa mahkemesi kararları da bu doğrultudadır. Şöyle ki; İsmail Avcı Başvurusu, AYM, Başvuru No: 2019/12190, K. T. 22.02.2022, para.69 vd., Resmî Gazete, S: 31815, T: 20.04.2022; Faysal Çifçi ve Diğerleri Başvurusu, AYM, Başvuru No: 2019/17969, K. T. 08.06.2023, para.21, Resmî Gazete, S: 32331, T: 06.10.2023. Söz konusu kararlarda Anayasa Mahkemesi, belirsiz alacak davasının özünde bir eda davası olmasından hareketle belirli alacaklar bakımından belirsiz alacak davası açılması hâlinde, ancak Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 119. maddesinin 2. fıkrası uyarınca davacıya süre verilerek talep sonucuna ilişkin eksikliğin giderilmesinin talep edilebileceğini, dava şartı eksikliğinin giderilebilir olduğu hâllerde öncelikle bu eksikliğin tamamlanmaya çalışılması gerektiğini ifade ederek davanın hukukî yarar eksikliği yönünden reddinin hem zamanaşımına ilişkin maddî hukuktan kaynaklanan sorunlara sebebiyet vermesi hem de yeniden dava açmaya zorlanması nedeni ile davacı bakımından aşırı külfetli olduğunu kabul etmiştir.

Alacak tamamen belirli ise belirli alacak davası olarak açılmalı, eksiklik olması halinde talebini netleştirmek üzere HMK 119/1-ğ ve 119/2 maddesi uyarınca mahkemece süre verilmelidir. Belirsiz alacak davası açılması halinde ise yaklaşık değer üzerinden dava açılmalı, diğer iptal davalarına konu ettiğimiz üzere harç tamamlamaya ve ıslaha gerek kalmadan talebin netleşmesi halinde tarafça belirlenen miktara uygun olarak arttırılıp azaltılma beyanına uygun olarak hüküm kurulmalıdır. Yoksa kısmi davada olduğu gibi 10 TL üzerinden dava açılarak harçtan kaçınmak, yargılamanın gidişatına göre ıslah yoluna başvurmak veya harç ödemek herşeyden öte dürüstlük kuralına aykırıdır. Bir hak talep ediliyorsa en net şekliyle ortaya konulmalıdır. Parça parça talep edilmesi doğru değildir. Yine şu hususa açıklık getirmek gerekir ki bir hakkın talep edilmesi her zaman taraflardan belirlenmesi mümkün olmayabilir. Ancak Harçlar kanunu'nun "Değer esası" madde başlığıyla düzenlenen 16/3; "Değer tayini mümkün olan hallerde dava dilekçelerinde değer gösterilmesi mecburidir. Gösterilmemişse davacıya tesbit ettirilir. Tesbitten kaçınma halinde, dava dilekçesi muameleye konmaz.

" maddesinde de belirtildiği üzere dava açılırken yaklaşık bir değer belirlenmesi gerekmektedir.

Belirsiz alacak davası, alacağın miktarının davacı tarafından beklenmesinin imkansız veya çok zor olduğu durumlarda uygulama alanı bulmaktadır. Yol kenarında bulunan evin duvarına iş makinasının çarpması ile evde oluşan hasar, aracıyla kaza yapan şoförün araçta oluşan maddi hasar, aynı araçta yaralanan yolcunun uğradığı cismani zarar, fazla mesai yapan ve bunu yazılı delil ile ispatlayamayan işçinin talep ettikleri belirsiz alacak davasına konu edilecek alacaklardır. Ancak bu alacaklar için 10-20 TL gibi göstermelik dava değerleri değil, yaklaşık değerlerin gösterilmesi gerekir. Mesala evin duvarı için metrekare başına inşaat maliyeti hesabı ile yaklaşık bir değer belirlenebilir, aracın hasara uğraması halinde ise tamir için tamircilerce tahmini bir bedel çıkarılabilir, yaralanan yolcunun SGK tarafından hazırlanan malüliyet ve işverenin kusuruna göre isteyebileceği tazminat, haftada veya ayda ortalama kaç saat fazla mesai yaptığını beyan eden işçinin talep edeceği fazla mesai ücreti tam olarak belirlenemese de yaklaşık olarak belirlenebilir.

Meclis komisyon görüşmeleri de göz önünde bulundurulduğunda asgari miktarın HUMK döneminden kalma kısmi alacak davasından esinlenilerek getirilen bir düzenleme olduğu aşikardır. Her ne kadar belirsiz alacak davasının getirilmesi ile hukuk yargılamasında büyük bir adım atılmışsa da asgari bir tutar belirtilmek suretiyle dava açılmasının öngürülmesi kısmi davadaki kalıpların tamamen kırılmadığının bir göstergesidir. Belirsiz alacak davası açılması halinde yaklaşık değer üzerinden dava açılmalı, diğer iptal davalarına konu ettiğimiz üzere harç tamamlamaya ve ıslaha gerek kalmadan talebin netleşmesi halinde tarafça belirlenen miktara uygun olarak arttırılıp azaltılma beyanına uygun olarak hüküm kurulmalıdır. 10 TL gibi göstermelik değerler üzerinden dava açılarak hem harçtan kaçınmak hem de yargılamanın gidişatına göre talep arttırımında bulunmak herşeyden öte dürüstlük kuralına aykırıdır. Bir hak talep ediliyorsa en net şekliyle ortaya konulmalıdır.

İPTALİ İSTENEN KANUN MADDESİNİN ANAYASA'ya ve AİHS'ye AYKIRILIĞI VE HUKUKİ GEREKÇESİ :

Anayasa'nın 2. maddesi (Cumhuriyetin nitelikleri-Hukuk devleti) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk

düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir. (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...) (AYM, E.2017/48, K.2017/129, 26/07/2017, § ...)

Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnızca belirli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliyorsa amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur. (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...)

Kural uyarınca belirsiz alacak davalarında yaklaşık değer üzerinden, yani davacı tarafça belirlenebilecek miktar üzerinden dava açılması gerekirken temsili rakamlar üzerinden dava açılması ve buna yasalarca müsaade edilmesi kamu yararına aykırı olup, adil bir düzen kurmak yerine orantısız şekilde yargılama gideri gibi bir kısım konularda orantısız olarak davacının yararına hareket edilmektedir. Bu uygulamanın adil bir düzen öngörmemesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesini zedelemektedir.

Diğer yandan kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin de bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Söz konusu ilke, kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunmasını gerektirmektedir (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 17; E.2019/88, K.2022/159, 13/12/2022, § 28). (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...)

Bu bağlamda belirsiz alacak davası açılırken asgari miktar üzerinden dava açılması, öngörülen düzenlemenin ulaşılmak istenen amaç için makul olmadığı sonucuna varılmıştır. Aynı amaca yaklaşık değer belirtilmek suretiyle gidilebileceği de gözetildiğinde ölçülü bir düzenleme olmadığı sonucuna varılmıştır.

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan kanunun metni, bireylerin gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla kanunun uygulanması öncesinde muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; Karlıs A.Ş., § 34). Belirlilik ilkesi hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp davranışlarını düzenleyebilir (Karlıs A.Ş., § 34).

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede asgari değer üzerinden dava açılması ve yasanın buna cevaz vermesi hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Yaklaşık değer üzerinden açılmayan dava nedeniyle davalı açısından düzenlemenin öngörülebilir olmadığı da aşıkardır.

Anayasa'nın 5. (Devletin Temel Amaç Ve Görevleri-kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 5. maddesinde "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." denilmektedir. Buna göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin temel amaç ve görevlerindendir.

Anayasa'nın 5. maddesinde; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre bireylerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve hak ve özgürlüklere ulaşmalarının önündeki her türlü engelin kaldırılması devletin anayasal bir ödevidir. (Tuğçe Akgül Maraş, B. No: 2019/6744, 1/11/2023, § ...)

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede asgari bir miktar üzerinden dava açılması adalet ilkeleriyle bağdaşmayan bir uygulamadır. Devletin, yaklaşık değer üzerinden dava açılması sağlanacak şekilde yasal düzenleme yapması devletin yükümlülüğündedir.

Anayasa'nın 10. maddesi (Kanun Önünde Eşitlik) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 10. maddesinde "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişiler arasında ayırım yapılmasını ve kişilere ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir.

Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa’da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Belirsiz alacak davasında davanın yaklaşık değer üzerinden değil de temsili rakamlar üzerinden açılması tarafların eşitliğine aykırı bir durumdur. Davanın reddi halinde davacı taraf karşı vekalet ücreti ve diğer yargılama giderinden sorumlu olmamak için bu şekilde hareket etmektedir. Halbuki yargılamanın taraflarına eşit yaklaşılması gerekmektedir. Bu hali ile ilgili kısım eşitlik ilkesine aykırıdır.

Anayasa'nın 13. maddesi (Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa’nın 13. maddesinde “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, ayrıca Anayasa’da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa’nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

Anayasa’nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine uygun olması gerekir.

Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

Belirsiz alacak davasında yaklaşık değer üzerinden dava açılmaması davalının haklarını sınırlamaktadır. Karşı vekalet ücreti ve yargılama giderlerinden kısmen kabul kısmen red kararı verilmesi halinde de sorumluluk oranları değiştiğinden davalının haklarını orantısız bir şekilde sınırlamaktadır.

Anayasa'nın 36. maddesi (Hak Arama Hürriyeti-adil yargılanma hakkı) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 36. maddesinde "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir./Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz." denilmektedir. Anılan maddeyle güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğü, bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birini oluşturmaktadır. Kişinin bir haksızlığa uğradığını iddia edebilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, uğradığı zararı giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 11).

Mahkemeye erişim hakkı bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyumsuzluğun bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

Bu itibarla mahkemeye erişim hakkını sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfilğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

Adil yargılanma hakkı, niteliği gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bir haktır. Zira bu hakkın Anayasa'da zikredilmiş olması kendi başına bir anlam ifade etmemekte, bireylerin bu haktan yararlanabilmesi için devletin en azından yargı teşkilatını kurması ve yargılama usullerini belirlemesi gerekmektedir. Devletin düzenleme yetkisini haiz olduğu alanlarda belli ölçüde takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Bu sebeple adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamalar getirilirken kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (İsmail Avcı, B. No: 2019/12190, 22/2/2022, § 55).

Davacının harç ve yargılama giderinden kaçınmak için başta temsili rakamlarla dava açması, akabinde talep arttırımı ile talebini arttırması davalının haklarını ihlal etmektedir. Bu hali ile iptali istenen kısımlar adil yargılanma ilkesine aykırıdır.

Anayasa'nın 40. maddesi (Temel Hak Ve Hürriyetlerin Korunması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 40. maddesinin birinci fıkrasında "Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir." denilmiştir. Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16).

Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17).

Bu kapsamda davalının haklarını yargı mercileri önünde ileri sürebilmesi için uygun şartların sağlanması etkili başvuru hakkının bir gereğidir.

Anayasa'nın 141. maddesi (Duruşmaların Acık Ve Kararların Gereççeli Olması-Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Yargılamada taraflara belirli usule ilişkin güvenceler sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Anayasa'nın 141. maddesinde "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi, mahkemelerin nicelik ve nitelik bakımından yeterli miktarda insan kaynağı, araç ve gereçlerle donatılması makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013). Dolayısıyla yargılamaların makul sürede tamamlanması amacıyla mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulması mümkündür.

Anayasa'nın hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinde bu hakka yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. maddelerinin hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Nitekim Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle Anayasa kurallarından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla

yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

Anayasa Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, 18) Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümüleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de - Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38, 39).

Asgari değere ilişkin hükmün iptali ile birlikte davalar yaklaşık değer üzerinden açılacağından ve benzer şekilde harç tamamlamaya ilişkin 12 numaralı itiraz davasının da kabulüyle birlikte karar duruşması harç tamamlamak üzere talik edilmeden yaklaşık değer üzerinden açılan miktarın sözlü beyanla arttırılmasıyla birlikte karar verilecek ve böylece davalar daha hızlı sonuçlanacaktır.

Netice itibariyle belirsiz alacak davası olarak açılan davalarda yaklaşık dava değeri yerine asgari bir tutar belirtilerek dava açılması Anayasa'nın Hukuk devleti, Devletin, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırma yükümlülüğüne, Kanun Önünde Eşitlik, Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması, Mülkiyet Hakkı, Hak Arama Hürriyeti, Temel Hak Ve Hürriyetlerin Korunması, ve Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması maddelerine aykırılık teşkil ettiği anlaşılmakla iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin 3. fıkrası uyarınca Mahkemenizce re'sen gözetilecek diğer gerekçeler de göz önünde bulundurularak iptal kararı verilmesi talep olunur.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 152/1 maddesi uyarınca,

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

"Belirsiz alacak davası" madde başlığıyla düzenlenen 107. maddesinde 1. fıkrasında yer alan;

"...asgari bir..."

ibaresinin,

Anayasanın 2., 5., 10., 13., 36., 40. ve 141. maddelerine aykırı olması nedeniyle re'sen Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurulmasına ve hükmün bu ibaresinin İPTALİNİN istenilmesine,

2- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 40. maddesi uyarınca;

a- Başvuru kararının aslı ile tutanağın ve dava dosyasında yer alan evrakın onaylı birer örneğinin oluşturulacak dizi listesine bağlanılarak bir dosya halinde Anayasa Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

b- Başvuru dosyasının Anayasa Mahkemesine gönderilmesinden itibaren 5 ay BEKLENİLMESİNE, bu süre içinde karar verilmezse davanın yürürlükteki hükümlere göre (Anayasa Mahkemesinin kararı esas hakkında karar kesinleşinceye kadar gelmesi halinde Anayasa Mahkemesi hükmüne uyulması koşuluyla) SONUÇLANDIRILMASINA,

3- Sayın Mahkemenin iptal yönünde tam bir kanaate ulaşmaması ve gerek görmesi halinde 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43/1. maddesi uyarınca, bilgilendirilmemiz halinde, hazır BULUNULACAĞINA,

4- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 41/2; "İtiraz yoluna başvuran mahkemede itiraz konusu kuralın uygulanacağı başka dava dosyalarının bulunması hâlinde, yapılmış olan itiraz başvurusu bu dosyalar için de bekletici mesele sayılır." maddesi uyarınca mahkememizde birçok davanın bekletici mesele yapılacağı, bu minvalde tüm dosyalardaki yargılamaların uzayacağı anlaşılmakla hak kayıpların mahal vermemek adına sayın Anayasa Mahkemesince uygun görülmesi halinde itirazların İVEDİ OLARAK değerlendirilmesinin istenilmesine,

5- Kararın bir nüshasının bilgi amaçlı olarak taraflara tebliğine,”